

Nr 89

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963 (nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.; given Stockholms slott den 19 mars 1965.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963 (nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar;

2) förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963 (nr 575) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar;

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås höjning av grundfonden för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa från en miljard till en och en halv miljard kr. och av grundfonden för Svenska bostadskreditkassan från 250 till 400 milj. kr.

Förslag

till

Förordning

**angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963
(nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och
om stadshypoteksföreningar**

Häri genom förordnas, att 16 § förordningen den 29 november 1963 om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

16 §.

Som grundfond för kassan ställer staten genom riksgäldsfullmäktige till förfogande svenska statens tre och en halv procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av *en* miljard kronor.

Som grundfond för kassan ställer staten genom riksgäldsfullmäktige till förfogande svenska statens tre och en halv procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av *en och en halv* miljard kronor.

Grundfundsobligationerna fortfara — — — här sagts.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Förordning**angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963
(nr 575) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar**

Härigenom förordnas, att 16 § förordningen den 29 november 1963 om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***16 §.**

Som grundfond för kassan ställer staten genom riksgäldsfullmäktige till förfogande svenska statens fyra och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av *tvåhundra* femtio miljoner kronor.

Som grundfond för kassan ställer staten genom riksgäldsfullmäktige till förfogande svenska statens fyra och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av *fyrhund-* *ra* miljoner kronor.

Grundfundsobligationerna fortfara — — — här sagts.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 19 mars 1965.

Närvarande.

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *höjning av grundfonderna för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och för Svenska bostadskreditkassan* samt anför.

Inledning

Omfattningen av stadshypotekskassans och bostadskreditkassans utlåning beror ytterst på storleken av de grundfonder, som staten ställer till kassornas förfogande. Kassornas obligationsupplåning får nämligen inte uppgå till mera än tio gånger beloppet av dessa grundfonder. F. n. har stadshypotekskassan en grundfond om en miljard kr. och bostadskreditkassan en grundfond om 250 milj. kr.

Styrelserna för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Svenska bostadskreditkassan har i gemensam skrivelse den 29 januari 1965 till Kungl. Maj:t hemställt, att förslag om höjning av kassornas grundfonder till en och en halv miljard kr. för stadshypotekskassan och till 400 milj. kr. för bostadskreditkassan skall föreläggas riksdagen.

Över styrelsernas framställning har efter remiss *yttranden* avgetts av bankinspektionen samt av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret. Yrkandet om höjning av grundfonderna har i samtliga remissyttranden lämnats utan erinran.

Gällande ordning

I 8 § första stycket förordningen den 29 november 1963 (nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar stadgas att sammanlagda beloppet av kassans utelöpande obligationer inte får uppgå till mera än tio gånger beloppet av grundfonden.

Enligt 16 § första stycket samma förordning gäller, att staten genom riksgäldsfullmäktige till förfogande såsom grundfond för kassan ställer svenska statens 3 1/2 % obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av en miljard kr.

I 8 § första stycket förordningen den 29 november 1963 (nr 575) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar stadgas att sammanlagda beloppet av kassans utelöpande obligationer inte får uppgå till mera än tio gånger beloppet av grundfonden.

Enligt 16 § första stycket sistnämnda förordning ställer staten genom riksgäldsfullmäktige till förfogande såsom grundfond för bostadskreditkassan svenska statens 4 1/2 % obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 250 milj. kr.

Stadshypotekskassans och bostadskreditkassans grundfundsobligationer kan — enligt 17 § i resp. förordning — tas i anspråk för fullgörande av vederbörande kassas förbindelser då kassan för tillfället saknar tillgängliga medel till detta och då kassan trätt i likvidation.

Styrelsernas framställning

Såsom framgår av det redan anförda, innefattar styrelsernas framställning en begäran om höjning av grundfondernas belopp, för stadshypotekskassans del med 500 milj. kr. till en och en halv miljard kr. och för bostadskreditkassans del med 150 milj. kr. till 400 milj. kr.

Styrelserna erinrar om att den utelöpande obligationsskulden enligt gällande bestämmelser får uppgå till, för stadshypotekskassan 10 miljarder kr. och för bostadskreditkassan 2,5 miljarder kr. Styrelserna anför därjämte.

Stadshypotekskassans utelöpande obligationsskuld uppgick den 31 december 1964 till 8 773 171 000 kr. Vid nämnda tidpunkt hade emellertid försålts obligationer till ett belopp av ytterligare 105 498 000 kr., som likviderats först efter årsskiftet. Med hänsyn tagen även till sistnämnda belopp uppgick sålunda den utnyttjade upplåningsrätten mot obligationer vid årsskiftet till 1 121 331 000 kr. Bostadskreditkassans utelöpande obligationsskuld uppgick den 31 december 1964 till 2 106 343 000 kr. Posten vid årsskiftet försålta men icke likviderade obligationer utgjorde för bostadskreditkassans del 15 443 000 kr. Med beaktande även av denna post hade sålunda bostadskreditkassan vid årsskiftet en utnyttjad upplåningsrätt mot obligationer av 378 214 000 kr.

De nu anförda siffrorna aktualiserar enligt styrelsernas mening frågan i vad mån den sålunda återstående upplåningsrätten kan anses tillfyllest för att möta de anspråk som under den närmaste tiden kan komma att ställas på stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna.

Styrelserna hänvisar i detta sammanhang till följande sammanställning av utvecklingen under senare år av kassornas obligationsskulder och låneverksamhet.

Stadshypotekskassan

31/12	Utlämnade obligationer Milj. kr.	Nettobelopp utelö- pande obligationer Milj. kr.	År	Nettoökning av ute- stående hypotekslån Milj. kr.
1955	3 021	2 933	1955	360
1956	3 365	3 268	1956	337
1957	3 952	3 847	1957	583
1958	4 463	4 342	1958	506
1959	5 027	4 894	1959	561
1960	5 630	5 493	1960	605
1961	6 274	6 137	1961	608
1962	7 226	7 089	1962	1 057
1963	7 798	7 656	1963	502
1964	18 984	18 879	1964	1 141

¹ Inklusivt ovannämnda belopp på 105 498 000 kr. avseende försålda men vid årsskiftet ej likviderade obligationer.

Bostadskreditkassan

31/12	Utlämnade obligationer Milj. kr.	Nettobelopp utelö- pande obligationer Milj. kr.	År	Nettoökning av ute- stående hypotekslån Milj. kr.
1955	561	515	1955	75
1956	631	586	1956	74
1957	778	731	1957	147
1958	932	880	1958	155
1959	1 054	999	1959	121
1960	1 203	1 142	1960	143
1961	1 349	1 289	1961	145
1962	1 688	1 628	1962	348
1963	1 874	1 809	1963	189
1964	12 189	12 122	1964	290

¹ Inklusivt ovannämnda belopp på 15 443 000 kr. avseende försålda men vid årsskiftet ej likviderade obligationer.

Styrelserna framhåller att, såsom framgår av de redovisade tabellerna, den årliga nettoökningen av kassornas utlåning under den senaste femårsperioden uppgått till betydande belopp. För stadshypotekskassan har beloppen varierat mellan lägst 502 och högst 1 141 milj. kr. och för bostadskreditkassan har motsvarande belopp varit 143 och 348 milj. kr.

Styrelserna anser att det givetvis inte är möjligt att med någon större grad av säkerhet bilda sig en uppfattning om de låneökningar, som kassornas rörelser kan resultera i under den närmaste framtiden. Med hänsyn till de betydande balanser ineliggande beviljade låneansökningar, som kassorna till följd av läget på kapitalmarknaden ännu inte kunnat effektuera, och med beaktande av den i övrigt rådande situationen i fråga om finansieringen av bostadsbyggandet, synes kassorna dock böra vara beredda att tills vidare möta låneanspråk av i stort sett samma omfattning som under de

senaste åren. De nuvarande upplåningsmarginalerna av 1 121 milj. kr. för stadshypotekskassan och 378 milj. kr. för bostadskreditkassan kan därvid, anser styrelserna, visa sig otillräckliga för att medge erforderlig rörelsefrihet under de cirka fem kvartal, som skulle återstå, om prövning av frågan om en ökning av grundfonderna skulle anstå till 1966 års riksdag.

Beträffande storleken av de belopp, med vilka grundfonderna nu lämpligen synes böra ökas, erinrar styrelserna om de synpunkter som styrelserna i tidigare framställningar om fondökningar gett uttryck åt. Styrelserna har sålunda i sådana sammanhang framhållit, att styrelserna är väl medvetna om kraven på en stram kreditpolitik, men samtidigt ansett sig böra understryka, att låneanspråken på stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna i främsta rummet är beroende av omfattningen av det bostadsbyggande som statsmakterna efter prövning ur bostadspolitiska utgångspunkter finner vara av den angelägenhetsgrad, att det bör ges utrymme i investeringsplanerna. Styrelserna erinrar vidare om att de framhållit att en höjning av grundfonderna endast skapar formella förutsättningar för en ökad obligationsutgivning och sålunda inte i och för sig bereder institutionerna vidgade kreditgivningsmöjligheter. Kreditgivningens omfattning och inriktning är, påpekas det, beroende av andra faktorer. Styrelserna framhåller att de även uttalat, att det ur olika synpunkter syntts önskvärt, att frågan om storleken av grundfonderna inte skulle behöva prövas med alltför korta mellanrum. Dessa uttalanden anser styrelserna äga tillämpning även beträffande de nu aktuella höjningarna. Det påpekas, att grundfonderna enligt förordningar den 30 november 1962 (nr 582 och 583) höjdes för stadshypotekskassan med 275 milj. till en miljard kr. och för bostadskreditkassan med 90 milj. till 250 milj. kr. samt att, dessa relativt betydande fondökningar till trots, frågan om nya höjningar åter måst aktualiseras redan efter så kort tid som cirka två år. Enligt styrelsernas uppfattning bör därför fonderna nu ökas med 500 milj. kr. för stadshypotekskassan och 150 milj. kr. för bostadskreditkassan.

Remissyttrandena

Såsom jag inledningsvis nämnt, har de hörda remissorganen, dvs. bankinspektionen, riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige, inte haft något att erinra mot den föreslagna höjningen av grundfonderna.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anser att det är betydande höjningar av grundfondsbeloppen som åsyftas och understryker särskilt styrelsernas uttalande om att en höjning av kassornas grundfonder endast skapar formella förutsättningar för en ökad obligationsutgivning och sålunda inte i och för sig ger kassorna vidgade kreditgivningsmöjligheter.

Fullmäktige upptar i detta sammanhang ett särskilt spörsmål som berör kassornas grundfonder. Enligt gällande kassaförordningar, anför fullmäktige,

ställer staten genom riksgäldsfullmäktige såsom grundfond för resp. kassa till förfogande obligationer till visst nominellt belopp och löpande med fastställd ränta av 3 1/2 % i fråga om stadshypotekskassans grundfundsobligationer och 4 1/2 % beträffande bostadskreditkassans motsvarande obligationer. Denna konstruktion av grundfonderna innebär enligt fullmäktige i själva verket, att det faktiska värdet av grundfonderna varierar allt efter ändringarna i ränteläget på den långa obligationsmarknaden. Om man vill undvika en sådan konsekvens av bestämmelsernas nuvarande utformning anser fullmäktige att man lämpligen bör välja att — såsom tidigare skett beträffande grundfonderna i lantbruksnäringarnas primär- och sekundärkreditbolag och som nyligen av fullmäktige tillstyrkts beträffande skeppshypotekskassans grundfond — låta grundfonderna i stället för obligationer utgöras av garantiförbindelser, utfärdade av fullmäktige på resp. grundfundsbelopp. Fullmäktige anmärker i detta sammanhang, att något formligt överlämnande av grundfundsobligationer till kassorna i verkligheten aldrig kommit till stånd, utan obligationerna har enligt överenskommelse mellan fullmäktige och kassorna ersatts med förbindelser från riksgäldskontoret att på anfordran såsom grundfond tillhandahålla kassorna statsobligationer av i kassaförordningarna angivet slag och till däri föreskrivna högsta belopp. Skulle en omläggning komma till stånd i enlighet med vad fullmäktige nu anfört, vilket fullmäktige förordar, bör enligt fullmäktiges uppfattning härav påkallade ändringar genomföras i nyssnämnda förordningar.

Departementschefen

Stadshypotekskassans och bostadskreditkassans grundfonder, vilka är bestämmande för kassornas rätt till obligationsupplåning och därmed för kassornas möjlighet till utlåning, har höjts vid upprepade tillfällen. Den höjning år 1962, varigenom de nuvarande grundfundsbeloppen — en miljard resp. 250 milj. kr. — fastställdes, har på grund av den senaste tidens utveckling av kassornas långivning visat sig otillräcklig för att i önskvärd omfattning tillgodose det ökade lånebehovet. Kassornas styrelser har därför hemställt om höjning av grundfonderna med 500 resp. 150 milj. kr. Denna hemställan har tillstyrkts av de hörda remissorganen.

Enligt min mening är en ytterligare höjning av grundfonderna nu motiverad. Visserligen kan man, såsom styrelserna framhållit, inte med säkerhet bilda sig en uppfattning om de låneökningar, som kassornas rörelser kan resultera i under den närmaste framtiden. Med hänsyn till det stora antalet beviljade låneansökningar, som kassorna till följd av den senare tidens nödvändiga åtstramning på kapitalmarknaden inte kunnat effektuera, och till den i övrigt rådande situationen i fråga om finansieringen av bostadsbyggandet har man dock enligt min uppfattning anledning räkna med

att kassornas verksamhet även under den närmaste framtiden kommer att bli av sådan omfattning att behov föreligger för kassorna att tillgodose låneanspråk i åtminstone samma utsträckning som under de senaste åren. Det måste under sådana omständigheter framstå som angeläget att upplåningsmarginalerna för kassorna inte blir så snäva att kassorna hindras i sin rörelsefrihet. Som jag nyss nämnt utgör upplåningsmarginalerna 1 121 milj. kr. för stadshypotekskassan och 378 milj. kr. för bostadskreditkassan. Dessa marginaler kan komma att visa sig för knappa för att medge erforderlig frihet i kassornas utlåningsverksamhet under tiden fram till nästa års riksdag. Jag anser därför erforderligt att förslag om höjning av grundfonderna framläggs redan till riksdagens vårsession detta år.

I fråga om storleken av de belopp, varmed grundfonderna bör höjas, anser jag — med hänsyn till summorna av kassornas utelöpande obligationer och den fortsatta expansion som kassornas låneverksamhet mot bakgrunden av den senare tidens utveckling kan väntas undergå — lämpligt att grundfonderna höjs med en halv miljard kr. för stadshypotekskassan och 150 milj. kr. för bostadskreditkassan.

I likhet med vad som skett vid tidigare tillfällen, då frågan om fondhöjning varit föremål för statsmakternas prövning, bör det betonas, att anordningen med statliga grundfundsobligationer har betydelse endast för hypoteksinrättningarnas formella möjligheter till upplåning mot obligationer. I fråga om den faktiska upplåningen och den därpå grundade kreditgivningen har de båda kassorna självfallet att även i fortsättningen följa de normer som gäller för den allmänna kreditpolitiken.

Jag tillstyrker sålunda ökning av grundfonderna, för stadshypotekskassan från en miljard till en och en halv miljard kr. och för bostadskreditkassan från 250 till 400 milj. kr. Om riksdagen biträder förslaget om höjning av grundfonderna, torde riksdagen samtidigt böra besluta, att obligationer i vederbörlig ordning skall ställas till kassornas förfogande.

Vad beträffar riksgäldsfullmäktiges förslag att låta grundfonderna utgöras av garantiförbindelser i stället för obligationer anser jag skäl inte föreligga att upptaga det till behandling i förevarande sammanhang.

Departementschefens hemställan

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

d e l s antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1) *förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963 (nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar;*

2) *förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963 (nr 575) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar;*

d e l s besluta

1) att staten skall, för ökning av Konungariket Sveriges stadshypotekskassas grundfond, genom riksgäldsfullmäktige ställa till förfogande svenska statens tre och en halv procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 500 milj. kr. med rätt för kassan att i enlighet med de i förordningen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar givna bestämmelserna ta obligationerna i anspråk;

2) att staten skall, för ökning av Svenska bostadskreditkassans grundfond, genom riksgäldsfullmäktige ställa till förfogande svenska statens fyra och en halv procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 150 milj. kr. med rätt för kassan att i enlighet med de i förordningen om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar givna bestämmelser ta obligationerna i anspråk.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Hahr